

Lupta afro-americanilor în Statele Unite – Civil power or Black Power?

Abstract: *The society we live in today has been profoundly shaped by the clash of cultures and civilizations and more recently, by ideological conflicts. It is also the case of the United States of America, whose history and evolution was marked by the continuous relementations of the structure and relations between the white americans and the afro-americans: the Civil Rights Movement and the Black Power movement. The following paper aims to explore this issue through the lenses of two important race theories, both sharing a very important concept when discussing racial conflict -double consciousness, each of them being linked to a main afro-american movement in the USA. I shall try to understand how the concept of race and the attempts to fight racism within the american society in the 20th century, have influenced the political discourse and also, the social and cultural context, throughout the last decades. In doing so, i will draw inspiration from the socio-historical constructivist race theory in explaining the evolution and impact of the Civil Rights Movement, and from Fanon's critical theory in exploring the evolution and the outcome of the Black Power Movement. The main thesis of this paper is that, starting with the end of the 19th century, all the eliberation and empowerment efforts of the black community in the american society, coagulated in the mentioned ideological movements, had a powerfull impact on the social, cultural and political evolution of the United States, materialised in the introduction of Black Studies in universities, political representation and electoral winnings – culminating with the election of Barack Obama as the President of the USA.*

Keywords: race, Civil Rights Movement, Black Power, double consciousness, socio-historical constructivism, critical theory

Introducere

Atunci când o societate multiculturală (multirasială) este dominată de raporturi sociale, politice sau culturale inegale, sfârșitul supremației unei grup și anularea superiorității acestuia față de celelalte sunt posibile în două condiții: fie celălalt va fi mult prea mic numeric încât să

mai poată schimba ceva, fie se va revolta. Nucleul din care s-a dezvoltat societatea americană pe care o cunoaștem astăzi a fost de la început multicultural, ulterior din ce în ce mai multirasial, de aceea evoluția sa a fost influențată profund de raporturile dintre cele două rase dominante și acțiunile lor. Dacă în urmă

cu mai bine de trei secole, puteam vorbi despre o majoritate covârșitoare a „albilor” pe teritoriul Statelor Unite, procentul lor a scăzut și este într-o scădere considerabilă, ceea ce poate explica mișcările cu iz rasial din ultima decadă a acestui secol. Pentru a putea face o analiză coerentă asupra diferitelor mișcări care au marcat definitiv evoluția instituțional-politică și mozaicul social american și pentru a răspunde la întrebarea ce a dat naștere acestei lucrări, voi face o incursiune în re-

Ana-Maria Vârlan

Facultatea de Științe Politice,
Școala Națională de Studii
Politice și Administrative

lațiile dintre persoanele de culoare și albi din SUA pentru a avea punctul de plecare și imaginea de ansamblu pe fondul căruia acestea s-au dezvoltat. Ulterior, deoarece la originea acestor mișcări stă problematica rasială americană, este important să știm ce sens are conceptul de „rasă” în contextul dat, cum s-a dezvoltat în mentalul colectiv american și mai ales cum a influențat acesta imaginea Statelor Unite, dar mai ales evoluția sa până astăzi.

Problematica rasială în societatea americană

Scurt istoric

Întrucât problematica rasială (din societatea americană) își are originile în instituirea sclaviei și raporturile derivate din aceasta, voi începe printr-o scurtă expunere a relațiilor dintre persoanele de culoare și albi majoritari de la primul contact dintre cele două rase.

Încă dinaintea Declarației pentru Independență (1777) și creării Statelor Unite ale Americii, cele 13 colonii cultivaseră o practică a exploatarei persoanelor de culoare, care s-a păstrat, prin Legi sau referințe indirecte, în Constituția (1787)¹ noului stat liber, alături de idealuri contrastante de libertate și egalitate, transformându-se treptat într-o instituție cu reguli clare și raporturi inegale-instituția sclaviei. Timp de mai bine de un secol, societatea americană a fost divizată social, instituțional și chiar geografic pe baza acestui criteriu, între Nordul moralist și abolitionist și Sudul conservator și rasist², care nu concepea renunțarea la beneficiile pe care această situație le aducea în materie de economie și statut social. Deși au existat câteva mișcări sau organizații care pledau pentru abolirea sclaviei și recunoașterea statutului de cetățeni ai Statelor Unite pentru sclavi³, efortul lor era de fiecare dată redus la tăcere, fie prin legi mai permissive care însă nu erau puse în practică la nivel local sau erau amendate în scurt timp, fie prin violență și pedepse inegale, în general în statele din Sud-albi erau pășuiți, persoanele de culoare aspru pedepsite, uneori până la moarte. Destinul și evoluția persoanelor de culoare – sclavilor sau celor puțini, eliberați și condamnați la fie la o viață „albă” fie, stigmatizați și marginalizați- s-a aflat așadar, de fiecare dată în puterea instituțiilor politice ale SUA: Președinte, Congres, Curțile de Justiție, etc. În această atmosferă constant tensionată, au loc două evenimente care vor marca definitiv istoria continentului: alegerea Președintelui Abraham Lincoln (1860) – care promulgă legea care abolește sclavia și oferă scivilor eliberați sau care ajung pe teritoriul Statelor Unite, statutul de oameni liberi⁴, respectiv izbucnirea Războiului civil (1861–1864) între Nord și Sud, încheiat cu victoria Nordului. Problema segregării este însă departe de a fi rezolvată pentru că schimbarea normativă nu era suficientă pentru a pătrunde în societatea tradițională mai ales în Sud și a cauza schimbarea în atitudinile cultivate și deprinderile transformate în obiceiuri adânc împământenite. Apare, deci, reinterpretarea unui vechi criteriu pe baza căruia societatea americană va continua pentru încă (cel puțin) încă un secol, segregarea – criteriul rasial, care va da naștere unei noi forme de abuz și discriminare instituționalizată în ceea ce se va numi sistemul „Jim Crow”.

Teorii ale rasei

Conceptul de rasă a fost și rămâne unul foarte discutat și disputat la nivelul științelor umaniste, de aceea o definiție universală și o diferențiere clară între mai multe rase au oferit mari provocări teoretice autorilor preocupați de acest aspect. Astfel, unii cercetători au categorizat și explicat rasele printr-o abordare biologică, evoluționistă, în timp ce alții au ales o abordare

istorică, sociologică sau culturală, ajungându-se în contemporaneitate la un scepticism bine argumentat cu privire la acest tip de teorii. Constructivismul socio-istoric și teoria critică bazată pe psihanaliză sunt două abordări importante, care deși pleacă de la o bază comună – „double consciousness”, definesc rasa – și, în context, rasismul – diferit, recurgând la instrumente sau concepte diferite. Ambele abordări au fost criticate de-a lungul timpului și, desigur, nici una dintre ele nu se poate spune că acoperă total problematica rasială așa cum apare ea astăzi în dezbaterile teoretice și publice, dar ele pot constitui puncte de plecare în analiza societăților în care pot apărea conflicte inter-rasiale. Frantz Fanon pune în centrul analizei sale două elemente importante care se regăsesc și în tezele mișcării Black Power (în special în lucrarea lui Stokely Carmichael): elementul politic și elementul psihologic, scrierile lui și analiza asupra colonizării, respectiv decolonizării aplicându-se și situației afro-americanilor de pe teritoriul SUA, care au avut primul contact cu populația albă în condiția de sclavi. Pe de altă parte, Du Bois are meritul de a introduce conceptul de rasă în aria științelor sociale, analizându-l ca un construct social format în urma și din cauza unor diferite interacțiuni istorice și conceptul de „double consciousness”, pe care îl folosește și Fanon în explicațiile sale.

Cel care introduce pentru prima dată conceptul de „double consciousness” este filosoful american W.E. Du Bois, care folosește acest termen pentru a explica identitatea indivizilor în grupuri – cum trăiește și cum internalizează fiecare subiect experiența din grup (Du Bois, 1903a, 3); referindu-se la teoria raselor, acesta remarcă două dimensiuni de diferențiere între rase – umane, cu care operează toate științele și sunt recunoscute de publicul larg, respectiv rase spirituale diferite, derivate din prima categorie, dar formate diferit. Constructivismul istorico-sociologic explică, prin scrierile lui W.E. Du Bois, faptul că în definirea acestui concept trebuie să urmărim exclusiv factorii istorici și sociali care construiesc ceea ce numim „rasă” prin raportarea la două variabile: componența grupului sociologic – cine aparține acelei rase, și totodată cauza care a dus la coagularea acelui grup. (Du Bois, 1897a, 50-55) Du Bois nu dorește să se raporteze la rasă printr-o lentilă biologică sau fizică dominantă și vorbește despre rase mai degrabă spirituale sau culturale distincte, care oferă identități diferite în raporturile istorico-sociale; de asemenea, discuția despre politică și instituțiile de putere nu are loc în definirea raselor. Construcția rasei are la bază atât factori care pot să lipsească fără ca rasa să se dizolve (biologici, fizici), cât și factori care nu pot să lipsească atunci când spunem definim un grup ca rasă. (Lott, 1992–93; Sundstrom, 2003). Astfel, rasa poate fi descrisă ca „o vastă familie de ființe umane/oameni, care în general, pot împărți același sânge și aceeași limbă, dar care întotdeauna trebuie să aibă o istorie, tradiții și impulsuri comune, care luptă împreună voluntar sau involuntar pentru a atinge diverse idealuri de viață” (Du Bois, 1897a, 53).

Referindu-se în mod particular la problema afro-americanilor și la ce anume îi definește și diferențiază de „albii” de pe teritoriul SUA, Du Bois se raportează la două ipoteze: „(1) să aparțină uneia dintre cele 3 rase biologice distincte și (2) să aparțină uneia din cele opt rase spirituale-distincte construite constitutiv și cauzal”. (Du Bois, 1897, 55-56) Nedorind să pună foarte mult accentul pe diferențele fizice, Du Bois afirmă faptul că, afro-americanii se remarcă față de alte rase spirituale-diferite prin mesajul lor particular în societate. Abordând și problematica raporturilor dintre „albi” și cei de culoare, Du Bois explică și resorturile morale/psihologice ale supremației albilor; plecând de la modul în care se raportează indivizii aparținând unor rase diferite culturale și spirituale, filosoful pune aceste sentimente ostile ale „albilor” față de persoanele de culoare pe baza factorilor istorici și sociali și anume pe „reflexe condiționate” precum „obiceiuri, cutume și tradiții mult timp folosite sau urmărite” (Du Bois, 1940, 87).

Abordarea lui Du Bois a avut parte de atenția multor autori (filosofi, sociologi, antropologi, etc.) contemporani, unii criticându-i dur explicațiile, alții susținându-i teoria. Unul dintre critici a fost Kwame Anthony Appiah, pentru care Du Bois a reprezentat subiectul central al mai multor lucrări. În două dintre acestea, Appiah contestă teoria filosofului francez, prin trei mari idei : „(1) pretinde că definiția rasei a lui Du Bois nu reușește să ofere acele criterii stabile care să diferențieze acele opt rase spiritual-distincte, (2) deși a vrut să pună accentul mai mult sau exclusiv pe factorii istorici și sociali, criteriul pe care îl folosește de fapt în a face această diferențiere este biologic- ideea strămoșilor comuni, (3) deși ulterior își dă seama că nu poate ignora factorii biologici și înceacă să le ofere o importanță teoretică la fel de mare, logica argumentului său duce la o nerecunoaștere a rasei în termeni de diferențe” (Appiah, 1985, 34-35). Pe scurt, Appiah abordând o analiză sceptică în ceea ce privește dezbateri despre rase, consideră că ideile lui Du Bois nu se mai aplică în era contemporană și că ce ar sta la baza rasismului astăzi, nu se referă la ceea ce spunea autorul. (Appiah, 1992–93, 45). În contrapunct la critica lui Appiah, sunt intervențiile lui Lucius Outlaw, care îl contrazice pe autor și sprijină anumite idei fundamentale din teoria lui Du Bois. De exemplu, Outlaw apreciază faptul că, Appiah nu aduce critici pertinente întrucât nu înțelege perspectiva din care Du Bois se raporta la rasă- „cluster concept” și îi atribuie acestuia meritul de a ne oferi o abordare realistă asupra definirii raselor în care își au locul și factorii biologici sau fizici. (1996, 21-22, 28). De asemenea, preluând o abordare pluralistă, alți doi autori Paul Taylor (2000) și Ronald Sundstrom (2003) îl apreciază pe Du Bois în mod special pentru faptul că a conturat conceptul de rasă într-un mod realist, definindu-l ca un concept social (mai degrabă decât biologic).

O altă contribuție relevantă pentru științele sociale o are și critica lui Jeffers, care acceptă argumentele și teoria lui Du Bois, în general, însă remarcă anumite puncte slabe, care nu sunt suficient de convingătoare: (1) în ceea ce privește teoria despre rasele spiritual-diferite, Jeffers consideră că factorii istorici pe care îi consideră indispensabili Du Bois pot să nu ducă în mod necesar la constituirea unei rase, ci a unei entități culturale, sau mai mult, unei națiuni (Jeffers, 2013, 416), (2) în ceea ce privește explicația lui Du Bois cu privire la rasele cultural-distincte, Jeffers pune la îndoială fiabilitatea factorilor sociali pe seama cărora autorul pune existența raselor (Jeffers, 2013, 417).

Filosoful și psihanalistul francez Frantz Fanon, își începe activitatea științifică într-un moment în care Europa și America ajunseseră într-un punct critic al colonialismului sau asupririi persoanelor de culoare de pe teritoriile lor și în care apăreau mișcări de decolonizare sau pentru drepturi politice; de aceea prin teoria sa, autorul își propunea să aducă o critică universalismului pe care îl promovau puterile coloniale și pe care le considera contradictorii, imorale și chiar împotriva umanității. Fiind el însuși de culoare, Fanon explica faptul că raporturile dintre „nativ” și colonist au început ca fiind inegale, iar cei care se erijau în civilizatori nu fac nimic pentru a le egala, ba dimpotrivă evoluția celor care erau de fapt „stăpânii teritoriilor” depindea acum de cel care deține supremația culturală și mai ales politică. Lucrarea de bază – „Black skin, White Masks” în care acesta abordează problematica rasială, raporturile stabilite pe baza acestora și mai ales ce însemnătate are acest concept în funcție de societățile multi-rasiale apare în anii 1950 și are în centru analiza psihosociologică. Fanon folosește conceptul de „double consciousness” (Fanon, 19, 80-83) în sensul de „dublă oglindire” pentru a explica de ce și drept ce se identifică persoanele de culoare atât în raport cu „albi”, cât și cu alte persoane de culoare în contextul colonialismului și societăților ierarhice pe care le construiește. Această dublare a sinelui –în corp și spirit are două scopuri : (1) dobândirea identității de sine-

apartenența la o categorie psiho-socială și (2) identificarea relațiilor de autoritate pe baza identității (Fanon, 1967, 84-85). Pornind de la aceste asumții, Fanon consideră că rasa este un construct psihologic și ulterior social, care capătă sens în momentul în care te raportezi la celălalt, iar atitudinile, acțiunile sau statusul social pe care îl dobândești în societate depind de identitatea fiecărui grup și de influența pe care o are unul asupra celuilalt. Astfel, în contextul colonialismului, autoproclamarea rasei albe ca fiind superioară (civilizată, liberă, prosperă, cu o datorie universală de a-și impune modelul celor inferiori ei) a condus la existența hegemoniei culturale a albilor în fața culturii nu tocmai consolidate sau recognoscibile a nativilor, care nu avuseseră până atunci nevoie să se facă remarcă prin ceva particular, iar aceasta a fost folosită ca instrument pentru a prelua hegemonia politică, care instaura puterea rasei superioare asupra celei inferioare (Fanon, 1967, 67-69). Din acest motiv, persoanele de culoare, care până atunci nu au fost nevoite să se definească într-un anume fel pentru a se autoconduce și gestiona, trebuie să aleagă acum calea pe care să meargă pentru a putea supraviețui și a fi considerați egali. Legându-se de problema rasismului, Fanon îl descrie alături de inocularea unui sentiment de inferioritate culturală și alienare față de instrumentele puterii politice, astfel încât persoanele de culoare să nu încerce să se opună sau să se revolte față de status quo, ci să fie convinse că singurul mod prin care se reușește și se poate obține o viață împlinită este cel alb. Cu toate acestea, nici măcar atunci când persoanele de culoare acționează, vorbesc sau se comportă ca cele albe, nu sunt recunoscute ca fiind egale, din cauza identității lor fizice, de culoare. Așadar, rasismul se bazează pe această teorie a recunoașterii unui „eu” cultural, social, material și spiritual de către „altul/alii” pentru a avea un status și un statut particular în comunitate și pe elementele de limbaj care definesc diferențele sau asemănările dintre „eu” și „alii”. (Fanon, 1967, Cap. 7) Abordarea lui Fanon a avut deopotrivă mulți entuziaști, care s-au inspirat din lucrările lui, care i-au continuat teoria și critici, care vedeau în scrierile lui anumite exagerări sau persecuții fictive care umbreau valabilitatea argumentelor lui în prezentarea anumitor situații.

Mișcarea pentru drepturi civile după Războiul Civil (1861–1864)

Perioada Războiului civil (1861–1865) a marcat începutul unei noi căi de evoluție pentru populația de culoare de pe teritoriul Statelor Unite ale Americii, atât la nivel normativ, cât și la nivelul comunității. Acest fapt este susținut de o parte a partidului Republican, și în mod deosebit de Abraham Lincoln prin : 1. amendamentele XIII și XIV ale Constituției care interziceau în mod explicit sclavia, și prin care se acorda, *de jure*, calitatea de cetățean afro-americanilor și cetățenie completă bărbaților afro-americani, prin dreptul de a vota și de a fi aleși (Iserman & Kazin, 2000, 296) și 2. prin crearea unui regiment special în Armata Unionistă alcătuit din persoanele de culoare (Trupele de culoare ale SUA)⁵. Victoria Nordului și perioada de restaurare pe care o susțineau republicanii și o impuneau în Sud prin trupele federale nu a fost de lungă durată, iar reabilitarea noilor cetățeni a rămas la latitudinea aceeași comunități care până atunci îi persecutasă. După retragerea controlului federal din Sud, implementarea noilor reglementări a rămas în sarcina autorităților locale, care aveau o altă perspectivă asupra realității din societatea americană și care propunea propriile reguli. Timp de câteva decenii, acest sistem de reguli nescrie va purta numele de „Jim Crow”⁶, care impunea „tratamente” diferite pentru albi și negri, accentuând cu bună știință segregarea în toate domeniile vieții publice. Pentru a asigura respectarea lui fără drept de apel de către afro-americani din Sud, s-a

înființat o grupare „justițiară” al cărei singur scop era persecutarea pe criterii rasiale. Cunoscută sub numele de Ku Klux Klan, această grupare a fost fondată în 1866 ca un club social exclusivist de către șase foști ofițeri ai Confederației din Tennessee, recunoscuți pentru inițierile nocturne și s-a dezvoltat rapid într-o organizație teroristă care s-a răspândit ulterior, în tot teritoriul din Sud. Aceștia erau protejați și chiar încurajați tacit de către exponenții regimului Jim Crow de a „pedepsi” sau teroriza prin metode diverse (bătăi, arderea locuințelor și resurselor de orice fel deținute sau chiar dispariția unor membri ai familiilor și denigrarea lor publică), de sub măștile și costumele care le protejau identitatea, populația de culoare din orașele unde locuiau (Chalmers, 2003, 1-2-5), Cel care a reușit (extinzând autoritatea federală asupra guvernelor locale) să pună capăt pentru câteva decenii activității Klanului, a fost președintele republican Ulysses Grant; acesta, împreună cu alți membri ai administrației, după ce au presat Congresul să ia măsuri împotriva persecuțiilor și pedepsirea făptașilor și după continua modificare și amânare a două Acte oficiale pe această temă, rămase fără rezultate, președintele se nează, în ciuda reacțiilor negative atât din partea altor republicani cât și din partea democraților, legea care pune în vigoare Actul final care duce la desființarea grupării în 1971 – „Third Enforcement Act on Ku Klux Klan”⁷ (Foner, 1997, 450-454).

Spre finalul secolului XIX, situația era atât de gravă pentru comunitatea afro-americanilor încât în 1890, un bărbat a fost judecat pentru faptul că a vrut să se urce într-un autobuz special pentru albi; cazul „Ferguson vs Plessy” este analizat de Curtea Federală și este încheiat prin noua doctrină „separați dar egali”, care era pusă în practică doar în prima sa parte, până la „dar”. Acest act a alertat comunitatea albă, care se simțea din ce în ce mai amenințată de integrarea afro-americanilor în societate – considerau că afro-americanii o să le „fure” locurile de muncă, așa că numeroase fabrici sau companii refuzau să îi angajeze, sau sindicatele cereau reguli preferențiale pentru albi, refuzând să reprezinte afro-americanii; de asemenea, în mijloacele de transport în comun locurile pe scaune erau repartizate de către șofer (care era alb), după bunul plac, de fiecare dată în defavoare afro-americanilor.

În acest context plin de contradicții și deconcertant pentru cetățenii afro-americani marginalizați, apar în prima jumătate a secolului XX, numeroase organizații pentru apărarea comunității afro-americane, precum Asociația Națională pentru Progresul Oamenilor de Culoare (1909), care milita în special pentru drepturile muncitorilor de culoare și pentru respectarea eforturilor și contribuției lor în societate, Congress of Racial Equality (CORE) (1942) care promova non-violența ca mijloc de obținere a schimbării sociale și justiției rasiale etc., însă de cele mai multe ori au rămas fără ecou.

Cu toate acestea, ceea ce a schimbat cu adevărat viziunea politică a Americii a fost al doilea Război Mondial, când clasa politică americană a realizat că nu poate fi un exemplu de democrație și un combatant de încredere al fascismului, în condițiile în care societatea americană era profund rasistă și segregată. În acest sens, doctrinele administrațiilor Truman și chiar Eisenhower încearcă să stopeze sistemul Jim Crow și să promoveze egalitatea rasială în toate domeniile publice; rezultatele însă lasă mult de dorit. Chiar dacă în 1954, după numeroase încercări și evenimente ce nu mai puteau fi ignorate/trecute cu vederea, cazul Brown vs. Board of Education câștigă o hotărâre importantă a Curtilor de Justiție – „Southern Declaration on Integration” – prin care se elimina de iure segregarea în instituțiile de învățământ, realitatea era încă stabilită de autoritățile locale, care refuzau să coopereze pentru implementarea politicilor de desegregare, ceea ce ducea la procese lungi, costisitoare și fără rezultate.⁸

În această atmosferă a luptei cu sistemul, se conturează ceea ce azi numim Mișcarea pentru drepturile civile. Momentul-cheie al acestei mișcări este considerat cazul Rosa Parks din 1955, când o femeie de culoare a protestat împotriva segregării în mijloacele de transport, refuzând să cedeze locul ei unui alb, ceea ce s-a finalizat cu arestarea ei. Revoltat de aceste cazuri, pastorul și activistul pentru drepturile civile ale afro-americanilor Martin Luther King devine promotorul mișcării și mobilizează oameni în jurul a două principii fundamentale: protestul prin non-violență sau rezistența pașnică în numele moralei creștine și nesupunerea civică (inspirată de Mahatma Ghandi), conform căreia fiecare cetățean are dreptul, dar mai ales datoria morală de a nu se supune unor legi injuste (Iserman & Kazin, 2000, 28). Grupurile coagulate în jurul tezei lui King organizau proteste „sit-in” în locuri speciale pentru albi și încercau să solidarizeze alte grupuri cu lupta pentru drepturile civile a comunității afro-americane. Mișcarea lui King (recunoscut activist în plan internațional) reunea activiști, intelectuali, studenți și alte grupuri mai degrabă high-class, și încerca ducă o luptă cetățenească, dorind să arate clasei politice adevărata situație a afro-americanilor și să convingă instituțiile federale să reglementeze situația prin legi și acte specifice. Împreună cu alte biserici din Sud înființează „Conferința de Sud a Conducerii Creștine” (SCLC), careia i se alătură Comitetul Studenților (SNCC) și alături de alte astfel de grupări, King organizează marșuri sau boicoturi economice precum: Marșul din Washington (1963), Mișcare Selma pentru înscrierea pe registrele de vot a afro-americanilor (1964), Marșul din Missisipi (1966) etc. (Marable & Mullings, 2009, 419) Chiar dacă această formă de acțiune propusă de King a adus unele schimbări la nivel federal, prin Reforma Drepturilor Civile propusă de J.F. Kennedy și implementată de L. Johnson (Marable & Mullings, 2009, 420), impunerea desegregării de sus în jos nu elimina rasismul de la bază, ci avea efecte inverse. Mulți guvernatori locali încă nu respectau legile federale când ele acordau drepturi egale oamenilor de culoare, refuzând să îi accepte în instituții de învățământ, spitale sau chiar pe registrele de vot, de multe ori fiind nevoie de intervenția trupelor federale pentru a restabili ordinea. Disfuncționalitățile instituționale erau evidente și îngrijorătoare pentru afro-americani, însă actele de violență și agresiune, arestarea în masă a protestanților non-violenți și asasinarea liderilor acestei mișcări a inflammat și mai mult lupta afro-americanilor și a determina schimbarea viziunii (Foner, 1997, 450-459). Astfel, se face din ce în ce mai vizibilă și mai necesară o altă mișcare radicală în comparație cu cea pentru drepturi civile, apărută în paralel cu cea condusă de King, dar promovând strategii și idei diferite, având ca figuri centrale personalități precum Malcom X, Stokely Carmichael s. a.

Black Power

Cea mai proeminentă formă a mișcării radicale⁹ pentru drepturile persoanelor de culoare poartă numele de Black Power, care își găsește fundamentele în ideile lui Carmichael (Marable & Mullings, 2009, 418-425); Se considera că Black Power devenise necesară în contextul în care King părea să se îndepărteze de scopul inițial și mișcarea își pierduse verva cu care debutase. Deși părți ale mișcării Black Power (incluzându-l chiar pe Carmichael) au fost implicate la început în mișcarea pentru drepturi civile condusă de M.L. King prin participarea la marșurile și protestele organizate de grupurile din jurul său (Joseph, 2006, 2-3), realitatea anilor '60 duce la schimbarea strategiei. Punctul critic care a dus la apariția unei noi mișcări a fost Marșul din 1966 din Mississippi împotriva terorii și violenței albilor, care s-a soldat cu arestarea a numeroși participanți și uciderea câtorva dintre aceștia. (Joseph, 2006, 2) De atun-

ci înainte, Carl Michael s-a decis de principiile pașnice și metodele de acțiune propuse de King, catalogându-le drept iluzorii și considera că impulsivitatea instituțiilor să impună acceptarea și integrarea negrilor într-o societate profund rasistă este o mișcare greșită și superficială. În plus, chiar dacă ar reuși să convingă nivelul de sus de legitimitatea cerințelor sale, mișcarea lui King nu va aduce recunoașterea și acceptarea calității de membru al comunității, ceea ce se va traduce în adâncirea inegalităților și discriminării. Strategia sa era una radicală: o luptă de putere, prin aceleași mijloace, o luptă pentru eliberarea negrilor, sub sloganul ce va da numele mișcării „Black Power” (Joseph, 2006, 2-5).

Deși vizibilitatea sa a crescut abia după asasinarea lui M.L. King, atunci când majoritatea afro-americanilor au realizat că oricât de multă popularitate și vizibilitate are în societatea americană un om de culoare, este omorât doar pentru că își cere drepturile și accentuarea rasismului, mișcarea radicală a primit întotdeauna meritul de a fi înrădăcinată mai mult decât mișcarea pentru drepturi civile în realitatea violentă a anilor '60-'70 (Joseph, 2006, 3-7). Nominalizările a doi candidați care amenințau succesele instituționale-și ele firave – de până atunci și ulterior, victoria lui Richard Nixon în alegerile prezidențiale din partea republicanilor au fost evenimentele care au suscit și mai mult mulțimea deja nemulțumită de sistemul politic american. Astfel, luptele din ghetouri, din cartierele de afro-americieni sau din fabrici între muncitorii de culoare și polițiști,¹⁰ care deveneau din ce în ce mai violente și tragice și oamenii care își exprimau revolta prin atac și nu prin rezistență și care știau că dacă nu ripostează nu vor putea supraviețui aveau nevoie să fie ascultați și ghidați de un scop care să merite (Joseph, 2006, 20-58); reluarea activității Ku Klux Klan¹¹ și dublele persecuții pe care le aveau de înfruntat persoanele de culoare –din partea forțelor polițienești și din partea autointulăților justițiarilor ai regimului- și lipsa de măsuri din partea autorităților sau chiar a societății americane nu mai putea persista în aceste noi condiții. (Chalmers, 2003, 2-5). Tocmai de aceea Black Power se concentrează mai mult asupra afro-americanilor care fuseseră nevoiți să se supună standardelor albilor pentru a fi acceptați în societate și încercaseră desperați să se integreze recurgând chiar la metode de „lactificare”¹² (Fanon, 1968 ed. 2008, 9).

Black Power începe o luptă pe mai multe planuri pentru trezirea conștiinței rasiale, pentru recuperarea demnității umane, pentru respectul moștenirii și culturii comunității negrilor și eliberarea de sub dominația albilor. (Peniel, 2006, 3-4) Astfel, în plan cultural, ideile Black Power inspiră lupta studenților de rase și etnii diferite din colegii de stat pentru cursuri speciale predate de profesori de culoare cu literatura de specialitate care se va concretiza, după mulți ani în departamente sau programe oficiale, recunoscute și încurajate de autoritățile universitare (Covin, 2009, 25-26); în plan politic, mișcarea a influențat și susținut lupta electorală a unor activiști și oameni politici de culoare (Covin, 2009, 33); în plan internațional/transnațional, ideile Black Power sunt preluate și folosite pentru susținerea drepturilor celor opresați și luptele de eliberare de sub dominație și opresiune (Peniel, 2006, 10) și devin fundamentele unor Convenții sau organizații internaționale (Peniel, 2006, 5-10). În plus, datorită pluralismului formelor sale, ideile mișcării inspiră atât grupuri moderate care cer programe de studiu speciale pentru negri, mai multe locuri pentru studenții afro-americieni, sau condiții mai bune în cămine și alte centre, cât și grupuri radicale precum Black Panther Party for Self-Defence (1966), care considerau că doar o revoluție armată poate reda dreptatea socială afro-americanilor și care a fost implicat în numeroase revolte urbane și asasinate ale forțelor de ordine albe care îi persecutaseră până atunci. (Peniel, 2006, 18-20)

Concluzii

Cele două mișcări pentru drepturi civile, respectiv drepturi politice pentru comunitatea afro-americană de pe teritoriul Statelor Unite ale Americii au lăsat în urma lor, realizări prin care următoarele generații au putut să progreseze, individual sau ca și grup social. Conceptul de *double consciousness* pe care atât Du Bois, cât și Fanon l-au folosit în descrierea resorturilor interne care au dus la coagularea unor mișcări de asemenea anvergură nu mai are aceeași însemnătate pentru afro-americani de astăzi. La nivel psihologic, putem observa faptul că, originile rasiale sunt acceptate și declarate, iar uneori, reprezintă motiv de admirație, cultura s-a întrepătruns astfel că, „albi” au preluat din elementele culturale și chiar identitate ale afro-americanilor (ex. dădurile), iar rasismul este aspru condamnat declarativ sau prin acțiuni concrete, de ambele părți. Pe de altă parte, Mișcarea Black Power a fost instituționalizată prin introducerea programelor de *Black Studies* și în cele din urmă a unui departament special în universitățile de stat și ulterior, în cele private. O bună parte din rezultatele politice, electorale obținute de afro-americani au la bază această primă mișcare, care a dat ideile și a creat speranța reconstrucției unei comunități negre într-o societate albă. Impactul pe care eforturile activiștilor afro-americani, fie că ne referim la Martin Luther King, fie că vorbim despre reprezentanții Black Power nu poate fi redus la marșuri sau elementele radicale, precum Black Panthers sau Black Arts. Mișcarea pentru Drepturi Civile a deschis calea pentru recunoașterea afro-americanilor în societatea americană și „reabilitarea” lor, independent de trecutul istoric; Black Power a politizat problema rasismului și a creat o formă ideologică de „black cultural nationalism”, atipică, care va mobiliza atât comunitatea afro-americană, cât și pe cea a albilor americani și europeni. De aceea, reducerea acestor mișcări profund ideologice, atât la elemente idealiste, cât și la cele radicale și de „reverse racism” ignoră pluralismul formelor lor și diminuează evidenta continuitate a eforturilor pentru eliberare din următoarele decenii ale secolului XX.

Note

¹ „(1) acordă Congresului dreptul de a interzice comerțul cu sclavi, după 20 de ani, (2) articolul I, introduce dezbateră cu privire la numărarea sclavilor pentru stabilirea taxelor și reprezentării, (3) articolul IV, face trimiteră la legitimitatea cererii de returnare a persoanele ținute într-un serviciu sau într-o muncă care au fugit dintr-un stat și s-au refugiat în altul (va duce la adoptarea, în 1793 a Legii sclavilor fugari, care le dădea dreptul stăpânilor de sclavi să traverseze liniile de demarcație dintre state pentru a-și recupera sclavii fugari)” în Edmund S. Morgan, *American Slavery, American Freedom*. Ed. W. W. Norton, New York, 2003, pp. 113-115.

² „1820 – Compromisul de la Missouri, prin care Congresul recunoaște statul Missouri ca pe un stat cu sclavie, iar Maine ca pe un stat liber; Tratatul de la Louisiana- sclavia este interzisă la nord de paralela 36°30” în Edmund S. Morgan, *American Slavery, American Freedom*. Ed. W. W. Norton, New York, 2003, pp. 150-153.

³ Ibid., 150-165: 1831 – înființarea Ziarului *Liberator*; 1831 – revolta sclavilor din Virginia, soldată cu 200 de victime de culoare și 57 în rândul albilor; 1833 Societatea Americană Anti-sclavie.

⁴ Ibid., Proclamația de Emancipare – 1 ianuarie 1863.

⁵ <https://www.history.ro/sectiune/general/articol/sclavia-din-sua-origini-evolutie-si-efecte>, accesat 29/10/2017.

⁶ Jim Crow – „sistem de segregare și discriminare prin care americanii negri li se refuza statului egal cu cel al americanilor albi, dominant între 1875 și 1950” conform http://www.pbs.org/wnet/jimcrow/struggle_court.html, accesat 29/10/2017.

⁷ „Acesta interzicea autorităților să aplice pedepse discriminatorii sau să îi trateze în mod selectiv (pe criterii de rasă, culoare sau condiții anterioare de servitudine) pe cei care comit infracțiuni; de asemenea, atesta în mod explicit, accesul și legitimitatea de a vota și de a fi ales în baza legii (fără să se mai țină cont de criteriile menționate) și sancțiunile pe care le putea primi oricine interfera în buna desfășurare a lucrurilor.”

⁸ http://www.pbs.org/wnet/jimcrow/struggle_court.html, accesat 29/10/2017.

⁹ Această asumție are la bază pe de-o parte comparația cu Mișcarea lui King și pe de altă parte, mijloacele și practicile unora dintre structurile și grupările care s-au format în jurul ei.

¹⁰ Revolta de la fabrica Watts, Los Angeles (1965), Protestele din Detroit, Illinois, Tennessee, North Carolina, Maryland (1967), Protestele și agresiunile dintre poliștii albi și rezidenții de culoare din cartierele afro-americane sub sloganul „Off the Pigs!” (1967–1969).

¹¹ În primele decenii ale secolului XX, se reconfigurează și se vrea a fi un fel de lojă frățescă, un motor politic al naționalismului nativilor americani protestanți albi, cu nici un alt program sau viziune politică în afara persecuției negrilor și uniunilor sindicaliste.

¹² Expresie aparținându-i psihanalistului și filosofului Frantz Fanon, însemnând că prin comportament, produse de frumusețe prin care își albeau tenul (mai ales fetele), etc. Afro-americanii încercau să devină „albi”.

Referințe

- Appiah, K. Anthony (1985). *The Uncompleted Argument: Du Bois and the Illusion of Race, Critical Inquiry* (pp. 34-40). Oxford: Oxford University Press.
- Appiah, K. Anthony (1992). Illusions of Race. In *My Father's House* (p. 45). Oxford: Oxford University Press.
- Biko, Steve (2004) *Black Consciousness and the Quest for a True Humanity*. Ball, Terence & Dagger, Richard. *Ideals and Ideologies. A Reader* (pp. 349-354) London: Pearson Longman.
- Chalmers, David (2003). *Backfire: How the Ku Klux Klan Helped the Civil Rights Movement* (pp. 1-107) Maryland, Lanham: Rowman & Littlefield.
- Covin, Davin (2009). *Black Politics-Activity and Beliefs After the Sacramento, Civil Rights 1970–2000* (pp. 1-50) North Carolina: McFarland.
- Du Bois, W.E.B. (2007). *The Philadelphia Negro* (pp. 19) Oxford: Oxford University Press.
- Du Bois, W.E.B. (1903). *The Souls of Black Folk* (1st ed., p. 3) Oxford: Oxford University Press.
- Du Bois, W.E.B. (1940). *Dusk of Dawn* (1st ed., p. 87) Oxford: Oxford University Press.
- Du Bois, W.E.B. (1897) A Program for a Sociological Society, a speech given at Atlanta University to the First Sociological Club. <http://credo.library.umass.edu/view/full/mums312-b196-i035>, pp. 55-56.
- Du Bois, W.E.B. (1897a). The Conservation of Races. in Chandler, N. Dimitri (ed.). *The Problem of the Color Line At the Turn of the Twentieth Century: The Essential Early Essays*. New York: Fordham University Press (2015), 51-65. Reprint of The Conservation of Races. Washington, D.C.: American Negro Academy.
- Fanon, Frantz (1967). *Black Skin, White Masks* (ed. 2008, pp. 1-15) Pluto Press.
- Foner, Eric (1997). *Reconstruction: America's Unfinished Revolution (1863-1877)*. (pp. 450-459) New York: Harper & Row.
- Isserman, Maurice & Kazin, Michael (2000). *America Divided. The Civil War of the 1960s* (pp. 28-196) Oxford: University Press.
- Jeffers, Chike (2013). *The Cultural Theory of Race: Yet Another Look at Du Bois's 'The Conservation of Races'* (pp. 100-426) Ethics.
- Jeffers, Chike. (2017). W.E.B. Du Bois's 'Whither Now and Why' in Schliesser, Eric (ed.). *Ten Neglected Classics of Philosophy* (pp. 200-255) Oxford: Oxford University Press.
- Marable, Manning (2009). *Let nobody turn us around-An African American Anthology* (2nd ed., pp. 418-425) Londra: Rowman & Littlefield.
- Morgan, S. Edmund (2003). *American Slavery, American Freedom*. (pp. 113-165) New York: W. W. Norton.
- Outlaw, Lucius (1996). „Conserve” Races? in Bell, W. Emily, R. Grosholz & James B. Stewart (ed.). *W.E.B. Du Bois on Race and Culture* (pp. 1-150) New York: Routledge.
- Outlaw, Lucius (2000). W.E.B. Du Bois on the Study of Social Problems. *Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Vol. 568.
- Peniel, E. Joseph (2006). *Black Power Movement-Rethinking the Civil Rights-Black Power Era* (pp. 1-79, 251-277) Taylor & Francis Goup.

Sunstein, R. Cass. (1997) What the civil rights movement was and wasn't in Macedo, Stephen (ed.). *Reassessing the Sixties. Debating the Political and Cultural Legacy*. New York – London: W W Norton&Company, pp. 253-282.

Taylor, C. Paul (2000). *Appiah's Uncompleted Argument: W.E.B. Du Bois and the Reality of Race* (pp. 1-128) Social Theory and Practice.

Articole

<https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/sclavia-din-sua-origini-evolutie-si-efecte>.

http://www.pbs.org/wnet/jimcrow/struggle_court.html.